

egyik M-betűs címszavában például arra bukkanhatunk, hogy 1960-ban *Nádország ostroma* címen napvilágot látott egy riportkötet. Bizonyára zengett tőle az ország, mint akkortájt a Beszterce völgye egy másik hasonló jellegű kiadványban, mert a román fordítása is azonnal megjelent.

A szerzőnek aligha jutott eszébe afféle abszurditás, hogy kérdéseivel a nádvágásban szakosított Bözödit „ostromolja”. Meg aztán rá se talált volna. Neki nem a román Gulág bugyraiba volt kiküldetése.

Balázs Ferenc írja *A rög alatt*ban: „Az én igazi utazásom akkor kezdődött meg, amikor a világjáró út porát leráztam magamról, s nekiláttam, hogy megküzdjek a sorsommal, teremtem meg az én életemet.” Bözödi György „igazi utazása” akkor kezdődött, amikor az *Ellenzék* riporttereként faluról falura járva felfedezi a „bűnös utópiát”, amely megakadályozta, hogy a székelységről valóságos kép alakuljon ki a köztudatban. Utólag maga is úgy ítélte meg, hogy könyve megírásában annak – az évezredet átfogó – „történelmi utazásnak” volt elsődleges szerepe, amelynek során élményközébe kerül a székelység „elfelejtett történelmével”. Nem véletlen, hogy 1939 őszén ezekkel a gondolatokkal fejezi be a – Budapesten megjelent – *Székely bánja* bővített újrakiadásának előszavát: „A magyarságot Európa keleti őrszemének nevezik előszeretettel, a székely nép pedig még a magyarságnak is külön őrszeme volt. És az őrszem sorsa mi lett? Az, ami lenni szokott: elbukott a harcban, legelőbb. De még nem halt meg, csak sebeiben vérzik, és hiszem, hogy gyógyítani is lehet. Ezt szeretném megmondani. Talán őrszemek vagyunk most is, nem az elválasztó hegyek átjáróit őrizzük az ellenségtől, hanem az egyetemesebb, emberibb eszméket. Helyzetünk talán csak a Guliveré az óriások országában: nem mi lettünk kisebbek, hanem a körülöttünk levő világ vesztette el emberi arányait.”

CSÉZÁR LAJOS

KÖSZÖNTŐ A BERDE-SERLEGGEL*

Magyar nemzetünkre és annak kebelében unitárius hitközösségünkre jellemző a hagyományok ápolása és azok tiszteletben tartása. Ennek egyik kiemelkedő bizonyítéka, hogy évente legalább egyszer kézbe kerül a több mint 100 éves Berde-serleg, és elhangzik a pohárköszöntő. Idén, század és ezredfordulónk második évében erre már másodszor kerül sor, miután két napra szakítottunk az élet gondjaival, s a mindennapok megszokott munkájával, hogy ünneplőbe öltözve gyűljünk össze itt Kövenden, Aranyosszék azon

* Elhangzott Kövenden, 2002. november 30-án.

egyetlen falujában, ahol egy nemzetiség, a székely, és egy vallás, az unitárius van képviselve. Már 1671-ben, majd 1688, 1712, 1737, 1755, 1781-ben tartottak Kövenden Zsinatot, mint a Szék vallási központjában – olvashatjuk Orbán Balázs művében. Ide jöttünk egyháziak és világiak megvitatni és megoldani kicsiny egyházunk időszerű kérdéseit. És tettük ezt a legnagyobb felelősségérzettel és azzal a meggyőződéssel, hogy egyházunk jövőjét tekintve a legbölcsebb döntéseket hoztuk és egyetemes egyházunk vezetését arra méltó személyekre bíztuk.

Én meghatódva és megihletődve állok készenlétben, remegő kezembe venni a Berde-serleget, Zsinati Főtanácsunk záró akkordjának évszázados hagyományaként, és igen megtisztelő számomra, hogy részese lehetek ilyen nemes hagyomány továbbélésének. Magasztos és nemes érzelmek közepette, meghatódva teszem fel a kérdést magamban, vajon miért remeg a kéz, mikor nagy jótevőnk, Berde Mózes serlegét emeljük magasba, hálával és kegyelettel emlékezve valamennyi nagy elődünkre, akik útmutatással, szellemiekkel vagy anyagiakkal segítettek eljutni a jelenlegi helyzetünkhöz?

E kérdésre talán elegendő magyarázat, ha arra gondolok, hogy milyen híres személyiségek tartották kezükben e serleget, és főleg az, kinek és kiknek a szellemét és emberi nagyságát idézték valahányszor sorrakerült e pohárköszöntő. Ilyen alkalmakkor nemcsak nagy elődeink emlékét idézzük, de szükségesnek tartjuk az esemény fontosságát is kiemelni, és méltatni annak eredményességét. Úgy érzem, e pillanatban is ki kell hangsúlyozni, mennyire meghatározók egyházi életünkben a Főtanács és Zsinat által hozott határozatok, milyen fontos az, hogy egyháziak és világiak közös összefogással és aktív beavatkozással, nagy felelősségérzettel szívükön viseljék Egyházunk fennmaradásának és továbbfejlődésének ügyeit.

Meghatódva éltük át valamennyien a lelkész-szentelés pillanatait, és meggyőződhattünk arról, hogy a lelkészképzés és egyházközségeink lelkészekkel való ellátása az utóbbi évek egyik legnagyobb sikere. És ha már említést tettünk egyházunk mai helyzetéről, nem véletlen, hogy tekintetünk akaratlanul a Berde-serlegre lopakodjon, és annak kapcsán Berde Mózes szimbólummá vált személyisége jut eszünkbe: a lankadatlan munka, a kitartás küzdelme, gyakran az élet örömeiről lemondó céltudatos takarékoság, egyházát és népét szolgáló áldozatkészség. Az Ő hírességéről és nevezetességéről számtalan értékes és tartalmas méltató beszéd elhangzott, hogy nehéz lenne számomra valami újat mondani, és ez nem áll szándékomban, csupán megpróbálom nagyon röviden feleleveníteni az emlékét és személyiségének kimagasló jelentőségét unitárius egyházunkra és népünkre vonatkozóan.

A több mint 110 éve eltávozott Berde Mózsa nem merülhet feledésbe. Igen, ő csak eltávozott, de emléke évszázadon túlmenően is él, nemes tettei és szerény életmódja ma is példaként szolgál, hisz unitárius egyházunknak szüksége van az ő példáját követő egyháztagokra. Életvitelében mindenkéltől a szülőföld iránti szeretetére alapozott, bár módjában állott, mégsem hagyta el szülőföldjét, hanem inkább részt vállalt annak megvédésében,

megmentésében, és részt vett a szabadságharc küzdelmeiben is. Ugyanakkor szerette és becsülte egyházát, népét és nemzetét, s annak fennmaradását az iskolák fejlesztésében látta.

Szerény helyzetben született, aminek bizonyítéka, hogy egykor ő is a székelykeresztúri gimnázium tanulója volt, és pár éve mellszobra ott öröködik az újraindult Unitárius Gimnázium főbejáratánál. Ezért külön büszke vagyok, hogy két évig nyomában járhattam. Tanulmányai során nem egyszer érezte számos társával az éltető kenyér szűk voltát, s talán akkor született meg a nagy és nemes gondolat: a jövő nemzedéket élete munkájával a kenyér gondjától megváltani Erre emlékeztet a naponként kapott három jó, egészséges, tápláló Berde-cipó.

Berde élete során tekintélyes vagyont gyűjtött össze, sok munkával, takarékossgal és nagy bölcsességgel, de mindenek ellenére felfogásában az egyház és a nép szolgálata egybeolvadt, úgy szolgálta egyházát, hogy azzal népét is szolgálhassa, és mindezt a legnagyobb önzetlenséggel tette. Hatalmas vagyonát nem tekintette sajátjának, hanem úgy érezte, hogy semmi sem az övé, ő „mindennek a kezelője”. „Kora fiatalságomtól szívem egy érzést, agyam egy gondolatot táplált: felsegíteni szegény vallásközösségemet, könnyíteni az utat tanuló fiatalságnak a tudományok megismerésére, és segíyezni elhagyott szolgálait és tanárait” – írja végrendeletében. Ennek a szent célnak tett eleget, amidőn egész vagyonát szeretett egyházára és annak iskoláira hagyományozta. Bár a visszaszolgáltatások is legalább így végbemenének. És mégis boldog megelégedéssel tapasztaljuk ma, hogy a végrendeletében említett két unitárius gimnázium ma újra működik, és tanulni vágyó szorgalmas gyermekeink számára lehetőséget biztosít a jövőre való felkészülésre.

Berde második végrendeletében egyháza iránti mély bizodalmanak ad kifejezést: „Erős meggyőződés, hogy sok fáradtsággal, becsülettel és szívós munkássággal szerzett hagyatékomat vallásközösségem hagyományos buzgósággal és szokásos takarékossgal fogja kezelni.” Ebben a mondatában kifejezett bizodalma és személyisége iránti méltó tisztelet, valamint emlékének kegyelettel való őrzése arra kötelez bennünket, hogy hazatérve lakhelyeinkre, egyházközseinkbe betekintsünk a mi egyházi életünkbe, és megkeressük, mi az, amiben Berde nyomdokaiban járhatunk.

Holnap elindulunk az adventi úton, szolgáljon ez arra mindannyiunknak, hogy betekintsünk saját életünkbe megtalálni mindazt, amit elvár tőlünk erdélyi Unitárius Egyházunk, és annak megfelelően próbáljuk megálmodni gyermekeink számára a jövőt. Fogjunk össze egyháziak és világiak, próbáljunk meg alkalmazkodni a hirtelen megváltozott világ helyzetéhez, és a szeretet igéjét hirdelve lélekszámban rohamosan fogyó egyházközseink megmentésén fáradozzunk. Tegyük félre a nézeteltéréseket, ne keressünk okot újabb viszályokra, politikai fordulónk után is próbáljuk egyházközseinket összefogni, számban gyarapítani, és összetartásban erősíteni. Egyházi életünkben megjelent új gazdasági jellegű ügyeink intézésének bonyodalmaikat próbáljuk meg a

leghatékonyabban elsajátítani, hogy azok eredményei minél előbb megmutatkozzanak anyagi vonatkozásban, és felhasználódhassanak templomaink, lelkészlakásaink szépítése, gondozása érdekében.

Ha megvilágosul előttünk, hol szeretnénk látni Unitárius Egyházunkat és magyar nemzetünket, megtaláltuk magunknak a választ arra a kérdésre, hogy miért kell felvállalni egyházunk fenntartását, egyre fokozódó ügyeinek intézését és annak vezetését.

Én ebből az alkalomból Isten áldását kérem újonnan megválasztott tisztviselőink életére, azokra, akik 21. századunk elején felvállalják egyházunk vezetését. Adja a Gondviselő Isten, hogy Berde Mózes-i fegyelmezettséggel, áldozatkészséggel és szilárd kitartással végezzék az általuk elvállalt nemes munkát.

Emelem a Berde-serleget az ők egészségükre, a házigazda szerepét vállaló kövendi egyházközség képviselőinek és valamennyi egyházi és világi képviselő egészségére. Kívánok valamennyiüknek és egyben családjaik számára is kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új évet! Isten áldja.

PÁLFI DÉNES

IGAZSÁGOT CSELEKEDJÉL!

Mik 6,8

Az új esztendő első napjaiban sokan kérdezik önmaguktól és egymástól: Milyen lesz a megújult év? Lesz-e benne „bor, búza, békesség”? Egészséget vagy betegséget, boldogságot vagy boldogtalanságot, életet vagy halált hoz-e számunkra? Beteljesül-e régi vágyunk, amit Kölcsey Ferenc költőnk így fogalmazott meg a Himnuszban: „Balsors akit régen tép, / Hozz rá víg esztendőt, / Megbűnhődte már e nép / A múltat s jövendőt!”

Sokan kérdeznak így, s közben elfelejtik feltenni önmaguknak a nagy kérdést: Milyen kell, kellene legyek én, mit kíván tőlem, milyennek szeretne látni engem Isten az új esztendőben? Pedig ezt kellene megkérdezni minde- nekelőtt, s e kérdésre feleletet adni, válaszolni mindenkinek, nemcsak szó- ban, hanem tettekben, cselekedetekben is! Nos, akik ezt az önfaggató, őszin- te kérdést felteszik maguknak, s akik igazságra éhező és szomjazó lélekkel keresik rá a feleletet, azoknak Mikeás próféta a felolvasott bibliai verssel vá- laszol: „Megjelentette néked, oh ember, mi légyen a jó, és mit kíván az Úr te tőled! Csak azt, hogy igazságot cselekedjél...”

Tudjuk mindannyian, hogy nehéz Isten kívánságának eleget tenni, nehéz igazságot cselekedni. Mondd meg az igazat, s betörök a fejed! – tartja a köz- mondás, s igazát – saját „fejünkön”, bőrünkön – sokszor érezzük, tapasztal- juk. Az igazság kimondása mellett azonban annak cselekvése még nagyobb bajt, kellemetlenséget, szenvedést is jelenthet számunkra. A Názáreti Jézus az igazságról jött bizonyosságot tenni, életét Isten igazsága szolgálatába állítot- ta. S mi lett a jutalma, osztályrésze? Kínos kereszthalál! Dávid Ferenc egy- házalapító, első püspökünk, a tiszta jézusi igazságokat kereste, hozta felszín- re évezredes dogmák „salakja” alól, hirdette azokat lankadatlanul, vallva, hogy „akiket Isten lelke megvilágosított, nem szabad hallgatniok, sem az igazságot el nem rejthetik”! Ezért lett „díja” vértanúhalál, s magas Déva-vára „sötét Golgotája”! Sütő András írónk, az ember és nemzete igazát szolgálva írt, tollal a kezében küzdött, „cselekedte az igazságot”. S „fizetett” „szemmel szóért”! Igazság melletti kiállásáért fél szeme világától fosztotta meg egy gaz, elvakult világ!

Magyar népünk, de különösképpen a székelység, minden év januárjában a legnagyobb kegyelettel adózik az 1764. január 7-i madéfalvi veszedelem ál-